

Faunistyczna SO PTZool. 2009). Wszystkie te obserwacje dotyczyły osobników dorosłych, które prawdopodobnie „przestrzeliły” migrację z zimowisk na miejsca lęgowe. Obserwacja z Okołowic po raz pierwszy dotyczy osobnika młodego, w pierwszym roku życia, w trakcie dyspersji polęgowej.

Podziękowania

Podziękowania składam Stanisławowi Czyżowi za merytoryczne uwagi do pracy.

Summary

On 30th August 2011 during birdwatching at the fishponds Okołowice (Koniecpol commune, Silesian voivodship, Southern Poland) was recorded one juvenile bird. The observation has been accepted by the Polish Avifaunistic Commission as a fourth record of this species in Poland.

Literatura

- Komisja Faunistyczna SO PTZool. 2009. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2008. *Notatki orn.* 50:111–142
- Malczyk P., Kajzer Z., Ławicki Ł., Rubacha S., 2009. Drugie stwierdzenie mewy cienkodziobej *Larus genei* w Polsce. *Notatki orn.* 50: 48–50.
- Olsen K. M., Larsson H. 2004. Gulls of Europe, Asia and North America. 2nd Edition. Christopher Helm, London.
- Otters G. 2006. Extralimital occurrence of Slender-billed Gull in Europe. *Dutch Birding* 28: 69–78.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”, Wrocław.
- Vallotton L., Piot B. 2008. Oiseaux rares et observations inhabituelles en Suisse en 2007. 17e rapport de la Commission de l'avifaune suisse. *Nos Oiseaux* 55: 239–256.

Grzegorz Kaczorowski
Pukarzewo 40a, 97-532 Żytno, e-mail: avespuk@wp.pl

***

Obserwacje morneli *Charadrius morinellus* w Karkonoszach (Karkonoski Park Narodowy)

Observations of Dotterel *Charadrius morinellus* in the Giant Mountains
(The Karkonosze National Park)

Mornel *Charadrius morinellus* z rodziny siewkowatych *Charadriidae* jest w Polsce skrajnie rzadkim gatunkiem, sporadycznie zalatującym i gnieźdzącym się tylko wyjątkowo (Tomiałojć i Stawarczyk 2003). Główny zasięg gatunku obejmuje północną Europę oraz Azję Północną i Azję Centralną. U mornela występuje tzw. odwrócony dymorfizm płciowy – samice są bardziej intensywnie ubarwione od samców. Samce też sprawują większość lub całość opieki rodzicielskiej. Gniazda mornele umieszczają wśród niskiej roślinności lub na gołej ziemi, często w płytkim zagłębieniu (Cramp i Simmons 1983). W Polsce mornel gniazduje na górskich łąkach i torfowiskach powyżej górnej granicy lasu, w siedliskach podobnych do północnej tundry w Karpatach i Karkonoszach.

Ostatni przypadek gniazdowania na terenie Polski stwierdzono w Tatrach 13 VII 1988 roku (Woźniak 1992). W XIX w. dość licznie gnieździł się w Karkonoszach, przeważnie po stronie czeskiej, w rejonie Białej Łąki (Bílá louka) i Łącznej Góry (Luční hora), a w zachodniej części Karkonoszy w rejonie Łabskiej Łąki (Labská louka), Śnieżnych Kotłów i Wielkiego Szyszaka. Gniazda znajdowano w biotopach karkonoskiej tundry, na wysokości do 1300 m n.p.m. (Dyrcz i in. 1991). Z danych historycznych nie wynika jednoznacznie, aby w zachodnich Karkonoszach stwierdzane były lęgi na terenach znajdujących się po obecnie polskiej stronie gór. Karkonoska populacja mornela wyginęła w połowie XX w., głównie z powodu działalności człowieka, szczególnie polowań i wybierania jaj z gniazd. Ostatnie lęgi stwierdzono wówczas w roku 1946 na Łącznej Górze (Mařan 1946, Flousek i Gramsz 1999) i w 1948 roku, kiedy to miały gniazdować 2–3 pary (Sokołowski 1958). W latach 90. XX wieku niejednokrotnie obserwowano pojedyncze ptaki i zaniepokojone pary mornela po czeskiej stronie w rejonie Białej Łąki, Upskiego Torfowiska (Úpské rašelinište) i Panczawskiej Łąki (Pančavská louka), ale ponownie lęg mornela stwierdzono dopiero po ponad półwieczu, w roku 1999, kiedy to obserwowano dorosłego z trzema nietłnymi młodymi na Łącznej Górze, na wysokości 1550 m. n.p.m. (P. Skřivan). W maju 2001 roku obserwowano kilkakrotnie dorosłe ptaki w rejonie Łącznej Góry (B. Chutný, V. Pavel, J. Vaněk st., J. Vaněk ml.), Studziennej Góry (Studniční hora) (M. Krukowski) i Śnieżki, gdzie ptak odwoził udając, że ma zranione skrzydło. Gniazda jednakże nie odnaleziono (A. Kůrka, J. Vaněk ml.). 23 V 2002 roku na Łącznej Górze znaleziono gniazdo z 3 jajami (Flousek 2002, Šťastný i in. 2006), a 27 V 2004 roku stwierdzono na tym terenie parę morneli (J. Flousek). W literaturze od połowy XX w. brak jest doniesień o obserwacjach morneli po polskiej (śląskiej) stronie Karkonoszy.

13 V 2009 roku zaobserwowałam dorosłą samicę mornela podczas żerowania w siedlisku karkonoskiej tundry w rejonie Śnieżnych Kotłów, po polskiej stronie. 16 V 2009 roku ponownie obserwowałam zaniepokojoną samicę wydającą głos godowy podczas lotu, w rejonie pomiędzy Śnieżnymi Kotłami a Wielkim Szyszakiem (ok. 1490 m n.p.m.). 17 V 2009 roku na szczycie Wielkiego Szyszaka (1509 m n.p.m.) obserwowałam wraz z Markiem Martinim dorosłego samca mornela (fot. 2, str. 131). Ptak żerował, a następnie przeleciał w rejon poniżej szczytu. Pomimo dalszych kontroli w maju, czerwcu i lipcu nie udało się znaleźć dowodów gniazdowania pary. Obserwacje zostały zaakceptowane przez Komisję Faunistyczną. W maju trwa jeszcze wiosenna wędrówki morneli na łęgowiska, jednak gniazdo z prawdopodobnie pełnym zniesieniem znaleziono w Karkonoszach już 23 maja (patrz powyżej), więc nie można wykluczyć możliwości lęgu pary. Pomimo, iż jest to obszar objęty ochroną ścisłą w Karkonoskim Parku Narodowym, teren powyżej Śnieżnych Kotłów i okolice Wielkiego Szyszaka są jednak łatwo dostępne

i mocno penetrowane przez turystów, co stanowi bezpośrednio zagrożenie dla ewentualnych lęgów tego gatunku.

Summary

Dotterel in Poland is known as rare species and breeds only exceptionally. In past 20 years only one brood was discovered in the Tatra Mountains. In 19th century and then until 1946 Dotterel has bred in the Giant Mountains (Polish: Karkonosze, Czech: Krkonoše) in area of Luční hora, mostly in Czech part of Czech-Polish frontier. After that it was regularly recorded since 1990 in Czech part but only in 1999 and 2002 broods were noticed. Situation of Dotterel on Polish side was uncertain. On 13th of May, 2009 an adult female of Dotterel was observed in alpine tundra in the area of Snieżne Kotły in the Polish part of the Giant Mountains. Three days later a female performing courtship display was noticed between Wielki Szyszak and Snieżne Kotły. Then on 17th of May, 2009 an adult male was observed near Wielki Szyszak top. No evidence of brood was noticed.

Literatura

- Cramp S., Simmons K. E. L. (Eds). 1983. Handbook of the birds of Europe, the Middle East and Africa. The birds of the western Palearctic. Vol. III: Waders to Gulls. Oxford University Press, Oxford.
- Dyrz A., Grabiński W., Stawarczyk T., Witkowski J. 1991. Ptaki Śląska. Monografia faunistyczna. Uniwersytet Wrocławski, Zakład Ekologii Ptaków, Wrocław.
- Flousek J. 2002. Návrat kulíků hnědých? *Krkonoše, Vrchlabí* 35(11): 41.
- Flousek J., Gramsz B. 1999. Atlas hnízdního rozšíření ptáků Krkonoš – Atlas ptáků lęgowych Karkonoszy (1991–1994). Správa Krkonošského národního parku, Vrchlabí.
- Mařan J. 1946. Kulík hnědý, *Charadrius morinellus* L., v Krkonoších. *Sylvia, Praha* 8: 49–53.
- Sokołowski J. 1958. Ptaki ziem polskich. T. 2. PWN, Warszawa.
- Štátný K., Bejček V., Hudec K. 2006. Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. Aventinum, Praha.
- Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”, Wrocław.
- Woźniak I. 1992. Stwierdzenie lęgu mornela (*Charadrius morinellus*) w Tatrach. *Notatki orn.* 33: 168–169.

Karolina Dobrowolska

Karkonoski Park Narodowy, ul. Chałubińskiego 23, 58-570 Jelenia Góra,
e-mail: karolina@kpnmab.pl

***